Felkészülés az új évtizedre

A technológia és a gazdaság új kihívásai

Edutus Egyetem
Tatabánya, Stúdium tér 1.

Főszerkesztő:
Némethné Dr. Gál Andrea

Felelős szerkesztő:
Forrai Márta

Szerkesztette:
Vigh László PhD

MINDEN JOG FENNTARTVA

A mű egészének, vagy bármely részének másolása, sokszorosítása,
valamint információszolgáltató rendszerben történő tárolása
és továbbítása csak a kiadó engedélyével megengedett

Lektorált

ACTA PERIODICA 15. KÖTET

EDUTUS EGYETEM KIADÁSA

www.edutus.hu

ISSN 2063-501X

2018. december

Tartalomjegyzék

ÉVES JELENTÉS A SZOLÁR MOBILITÁSI PROJEKT EREDMÉNYEIRŐL
Dőry István PhD 4

GONDOLATOK A SZERKEZETÉPÍTÉSBEN FELHASZNÁLHATÓ ANYAGOK TULAJDONSÁGAINAK MEGHATÁROZÁSÁHOZ
Borbás Lajos Phd; Ficzere Péter PhD 13

A „CSODÁLATOS VÁROS" RIO - IDEGENVEZETŐI SZEMMEL
Dr. Keszthelyi Csaba 28

A MAGYAR NAGYVÁROSOK VERSENYKÉPESSÉGI SORRENDJE
Poreisz Veronika 37

AZ INCOTERMS ELMÉLETI HÁTTERÉRŐL ÉS A 2020-BAN BEVEZETÉSRE KERÜLŐ VÁLTOZÁSOKRÓL
Vigh László PhD 51

A (MONOKROMATIKUS) FÉNY AZ ALAGÚT VÉGÉN RÉSZEREDMÉNYEK A FÉM-POLIMER HIBRID SZERKEZETEK LÉZERSUGARAS KÖTÉSTECHNOLÓGIÁJÁBAN
Dr. Csiszér Tamás, Molnár László Temesi Tamás 75

A MEGÚJÍTOTT EURÓPAI INNOVÁCIÓS RANGSOR (EIS) ÉS AMI MÖGÖTTE VAN
Dr. Peredy Zoltán, Laki Balázs 86

KORSZERŰ TECHNOLÓGIÁK FÉM ÉS POLIMER ANYAGOK KÖZÖTTI KÖTÉSEK KIALAKÍTÁSÁRA
Temesi Tamás, Dr. Kiss Zoltán, Dr. Csiszér Tamás 115

A MAGYAR NAGYVÁROSOK VERSENYKÉPESSÉGI SORRENDJE

POREISZ VERONIKA, főiskolai tanársegéd
Edutus Egyetem

Absztrakt

Jelen tanulmány a nyolc magyar nagyváros (Debrecen, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét és Székesfehérvár) versenyképességét vizsgálja. A magyar városhálózat általános bemutatása és a városi versenyképességi kutatások összegzése után felállítunk egy modellt a versenyképesség mérésére. Az empirikus elemzés során az egyes dimenziókban a mutatószámok alapján rangsoroljuk a városokat. Egy egyértelmű sorrend felállítása rendkívül nehéz feladat, mivel minden város más-más dimenzióban kiemelkedő, ezért a kutatás végeredményeként egy csoportosítás jön létre versenyképesség szempontjából.

Kulcsszavak: nagyvárosok, versenyképesség, versenyképességi sorrend

Abstract

Current study investigates the competitiveness of the eight Hungarian large cities Debrecen, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét and Székesfehérvár). Based on the review of the literature of Hungarian city-network and urban competitiveness we establish a model for measuring urban competitiveness. In the empirical part of the research, we rank the cities by competitiveness indicators in each dimension. Setting up a straightforward order is a hard task, as each city is outstanding in a different dimension, so the result of the research is a grouping of competitiveness instead of ranking.

Keywords: large cities, competitiveness, ranking

X X X

1. A városi versenyképesség elméleti háttere

A településhierarchia eltérő szintjén lévő városok más esélyekkel indulnak a versenyben. A komparatív előnyök terén a nagyobb városok rendelkeznek előnnyel. Azonban figyelembe kell venni a helyi kapcsolatokat, hálózatokat is, hiszen az együttműködés is versenyelőny-tényező. (Saxenian 1994). A városok versenyképességének elemzése fontos témakör, hiszen többféle szinten, regionálisan, országosan és nemzetközi szinten is versengenek egymással, a városi hierarchiában elért helyezésük, rangsorokban elért pozíciójuk folyamatosan változik. Egy város gazdasági sikere összességében a nemzeti teljesítményhez is hozzájárulhat. (Begg 1999). A vállalatok számára az urbanizáció előnyei négy területről származhatnak, melyeket a

városok is igyekeznek megragadni és cégeket a területükre csábítani. Ez a négy terület jelenti a városok versenyképességét (Shen, 2004):

- Termelési tényezők költségei. A termékek árait a tényezőárak nagyban meghatározzák, például a munka és az ingatlanok költségei befolyásolhatják a döntéseket.
- Külső környezeti hatások, mint például a fizikai környezet minősége, a városi infrastruktúra, ipari klaszterek a cégek számára extern tényezők, melyek egy terület specifikusságából fakadnak, a város versenyképességének javításában nagy szerepet játszanak.
- A városi kormányzat szerepe fontos a cégek (működésük szabályozása miatt) és a város (imázs, versenyképesség miatt), illetve a lakosság szempontjából is.
- A politikai szabályozások is hatással vannak az országba tőkét invesztáló vállalkozásokra és a városokra is, például a kereskedelmi szabályozások, egyezmények által.

A városok vizsgálatánál érdemes elkülöníteni és egymással összehasonlítani a hierarchiában hasonló pozíciót betöltő településeket. A nagyobb települések a komparatív, míg a kisebbek a kompetitív előnyökkel versenyeznek. (Egedy 2012). Az egyes vállalatok tevékenységét is célszerű a település-hierarchia eltérő szintjein külön értelmezni, hiszen jellemzően a hasonló kategóriájú városok, hasonló domináns iparággal rendelkeznek Schaefer (1977) szerint. Azonban a magyar városhálózatra és annak iparági jellemzőire ez nem adaptálható, egy város jellemző ipara nagyban függ az ország gazdaságától, a régiók területi jellegzetességeitől, illetve egy-egy város társadalmi-gazdasági jellemzőitől, gondoljunk csak a győri vagy kecskeméti autóiparra, a szegedi és debreceni gyógyszeriparra.

A városi versenyképesség mérésénél elengedhetetlen figyelembe venni a városhierarchiát, városhálózatot és az eltérő méretkategóriákat, hiszen az egy szinten elhelyezkedő városok hasonlíthatók össze egymással és állíthatók versenyképességi rangsorba. Fontos, hogy elkülönülten kezeljük a globális városok sajátosságait (Poreisz – Rámháp 2014), a nagyvárosok jellemzőit (Poreisz 2014b) és a kisvárosok egyedi adottságait (Poreisz 2014a). Egy másik megközelítés szerint csoportosíthatjuk a városi versenyképességi kutatásokat az alkalmazott dimenziók alapján, hiszen a városi versenyképesség mérésére számos indikátort alkalmaznak a kutatók, melyek:

- gazdasági és társadalmi megkülönböztetéseken alapulnak (Szirmai 2009) vagy
- gyakori még a környezeti tényezők különválasztása is (So – Shen 2004), továbbá előfordul
- az egy speciális területre való fókuszálás, például az innovációs képesség számbavételének vizsgálata (Grosz – Rechnitzer 2009).

Csomós (2011) szerint nagyvárosok rangsorolása sokszor meglehetősen szubjektív szempontok alapján történik. A városkutatások két eltérő megközelítést alkalmaznak a rangsorolásra: funkcionális megközelítés (nem önálló egységként, hanem társadalmi rendszer részeként tekint a városra) illetve demográfiai megközelítés (lakosságszámot, méretet tekint meghatározónak). A népességszám vagy annak változása gyakran alkalmazott mérőszám a rangsorolásra. Azonban a városok gazdasági szerepét olyan közvetlen paraméterek alapján érdemes vizsgálni, amelyek szemben a népességszámmal egyértelműen utalnak a globális vagy regionális gazdaságban betöltött szerepükre.

A *nemzetközi városi versenyképességi kutatásokban* a leggyakrabban társadalmi, gazdasági, környezeti és kulturális dimenziókra különítik el a városi versenyképesség tényezőit. So és Shen (2004) gazdasági, szociális és környezeti versenyképességet vizsgált olyan mutatókkal, mint a városi gazdasági teljesítmény, gazdasági struktúra, oktatás, életminőség vagy környezeti tényezők. Yu et. al. (2005) a város mérete, ipari struktúrája, nemzetköziesedésének foka valamint a regionális GDP alapján rangsorolt. Markusen – Schrock (2006) a városok jellegzetességeit az iparági struktúra és a városhierarchiában elfoglalt helyük alapján mérte fel az 50 legnagyobb amerikai nagyvárosi körzet tekintetében. Iparáganként foglalkoztatási adatokat vetettek össze, illetve azok változását és egy koncentrációs indexet számítottak ki.). Hu et. al. (2013) tanulmányában nemcsak a vállalati környezetet, hanem a kormányzatot, a fenntarthatóságot, élhetőséget, kapcsolatokat és kultúrát is vizsgálták.

A hazai városi versenyképességi kutatások kiemelkedő tanulmányai (Rechnitzer – Grosz 2005, Szirmai 2009, Csomós 2009, Egedy 2012, Rechnitzer et.al 2014) kerülnek rövid bemutatásra jelen fejezetrészben. A nagyvárosok innovációs potenciáljának vizsgálatára és a városok összehasonlítására irányuló kutatás (Grosz – Rechnitzer, 2005) faktor, majd klaszterelemzés használatával pozícionálta a hazai megyei jogú városokat. A kutatást csaknem tíz évvel később megismételték, azzal a céllal, hogy bemutassák hazai városhálózat tagozódását a versenyképesség és az innovációs potenciál alapján, figyelemmel kísérve az elmúlt évtized változását. (Rechnitzer et. al. 2014) A gazdasági, munkaerőpiaci, humánerőforrás, társadalmi aktivitás és innovációs főkomponens alapján értékelték a

városokat. A várostérségek versenyképességének társadalmi tényezőiről 2009-ben készítettek statisztikai adatok elemzésén és kérdőíves adatfelvételen alapuló kutatást. Nemcsak a gazdasági, foglalkoztatottsági, intézményi adatokat vették figyelembe, hanem a társadalmi konfliktusokat, a helyi elit véleményét is vizsgálták, javaslatokat tettek térszerkezeti tervezési-fejlesztési megoldásokra is. (Szirmai, 2009) Egedy (2012) kvantitatív vizsgálataival górcső alá vette Budapest, Győr, Tatabánya, Székesfehérvár, Pécs, Szeged, Kecskemét, Nyíregyháza és Miskolc városokat. Olyan statisztikai adatokat használt, mint munkanélküliségi ráta, a vállalkozások száma, az egy vállalkozásra jutó iparűzési adó összege, az egy főre jutó belföldi jövedelem összege, az egy vállalkozásra jutó bruttó hozzáadott érték összege, az 1 km vízvezetékre jutó szennyvízvezeték hossza, az 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma, az 1000 lakosra jutó személygépkocsik és az újonnan üzembe helyezett személygépkocsik száma, a 10 ezer lakosra jutó épített lakások száma.

A városi versenyképesség véleményünk szerint nem más, mint a településhierarchia egy adott szintjén lévő városok adottságai, jellemzői gazdasági, környezeti, infrastrukturális, társadalmi, és kulturális szempontból, valamint a városok gazdasági szereplői közti interakciók összessége alapján megállapított rangsorban elért pozíció és annak javítására felhasználható potenciálok megléte.

2. A nagyvárosok helye a magyar városhálózatban

A hazai városhálózat vizsgálata elsősorban Beluszky Pál nevéhez köthető. A városok hierarchiájának kutatása, a hazai városi szerkezet leírása és a városi funkciók, központi szerepkörök tanulmányozása vitathatatlan érdeme. Kutatásában nemcsak leírta a magyar településszerkezet történetét, kialakulását, hanem osztályozta különféle szempontok szerint a városokat és falvakat. A városok településhálózatban betöltött szerepe a városi hierarchiára utal, ami a központi funkciók szintjétől függ. Intézmények meglétével határozták meg az egyes szinteket. A települési hierarchiaszint a következőképp alakult: 1. Főváros, 2. Regionális központok, 3. Megyeközpontok, 4. Középvárosok, 5. Kisvárosok, 6. Városias jellegű települések. Beluszky (1999) az előbb ismertetett csoportosítás mellett elvégezte a városok funkcionális (ipar szerkezete alapján történő) típusokba sorolását is.

Városi alapfunkcióknak tekinthetők térszervező erejüknél fogva az olyan közigazgatási intézmények, mint például a bíróság, munkaügyi központ vagy egy gimnázium, de speciális funkciókkal (intézmények megyei, regionális vagy országos szervezetei) csak a nagyobb

vonzáskörzettel bíró települések rendelkeznek. Ezek általában a megyeszékhelyek. (Beluszky, 1999).

Beluszky (1999) és Csapó településcsoportosítása (Csapó, 2002) eltérő. Csapó Tamás kutatása (2002) már nem csak az intézmények számszerűsítésére terjed ki, hanem a városok gazdasági szerepköreit is vizsgálja, figyelembe veszi például az innovatív cégek számát, a gazdasági társaságok árbevételét is. Városi funkciók szempontjából Csapó is elkülöníti a városi alapfunkciókat, melyek elsősorban kisebb vonzáskörzetük lakóinak igényeit elégítik ki (például gimnázium, városi rendőrkapitányság, földhivatalok, kórházak, közjegyzők, szakrendelők, pénzintézetek stb.) és a hazai kis- és középvárosokra jellemzőek. A speciális funkciójú településeket szintén a megyei szerepkör ellátásához köti. Hangsúlyozza, hogy a funkciókat nem csupán mennyiségileg, hanem minőségileg is mérni kell.

1. táblázat: Települések csoportosítása
Beluszky (1999), Csapó (2002) és Szilágyi – Gerse (2015) szerint

Beluszky (1999)	**Csapó (2002)**	**Szilágyi – Gerse (2015)**
1. Teljes regionális központ: Debrecen, Pécs, Szeged	*1. Egyértelmű regionális központ:* Debrecen, Pécs, Szeged	1. *Felsőfokú központ: Debrecen, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Kecskemét*
2. Hiányos regionális központ: Győr, Miskolc	*2. Regionális központ hiányos funkciókkal:* Győr, Miskolc	
3. Teljes megyeközpontok: Eger, Kaposvár, Kecskemét, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, Veszprém	*3. Több regionális funkcióval rendelkező felsőfokú központ:* Kaposvár, Kecskemét, Sopron, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, Veszprém	2. *Középfokú központok (29 város, legnagyobb: Szombathely, legkisebb: Siófok)*
4. Hiányos, vagy részleges megyeközpont: Békéscsaba, Salgótarján, Sopron, Szekszárd, Tatabánya, Zalaegerszeg	*4. Néhány regionális funkcióval rendelkező felsőfokú központ:* Békéscsaba, Eger, Nyíregyháza, Zalaegerszeg	
5. Teljes értékű középváros: Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa	*5. Regionális funkcióval alig rendelkező felsőfokú központ:* Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa, Salgótarján, Szekszárd, Tatabánya.	3. *Alsófokú központok*

Forrás: saját szerkesztés Csap (2002. 39. o.) és Szilágyi – Gerse (2015) nyomán

Csomós (2009) az alábbi városkategóriákat különíti el, melyek meghatározó szereppel bírnak egy térség gazdaságában: regionális centrum, régióközpont, pólusközpont és megyei jogú városok. Szilágyi és Gerse (2015) szerint a városok egyes csoportosítását a szakirodalom más-más értékhatárokhoz és tényezőköz köti, mely gondolattal egyetértünk. A városhálózatot nem népességszám, hanem a település által betöltött funkciók szerint értékelték, melyhez 10 funkciót vettek számításba: népességszám, szolgáltatások, vendéglátás, egészségügy, szociális ellátás, oktatás, kultúra, ügyintézés, munkaerő-megtartás és vonzás, illetve gazdasági

potenciál. Gazdasági potenciál tekintetében a bruttó hozzáadott érték, a vállalatok saját tőkéje összesen és az iparűzési adóbevételek kerültek be az indexbe. A városkategorizálásnak az alábbi eredménye született: főváros, felsőfokú központok (Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét és Székesfehérvár), középfokú központok: 29 város, alsófokú központok, falvak, aprófalvak (500 főnél alacsonyabb létszámú).

Nem értünk egyet azzal a csoportosítással, miszerint Győr és Miskolc hiányos funkciójú települések intézményi ellátottságuk nyomán (Beluszky 1999, Csapó 2002), mert a regionális szintű intézményi központok különféle centralizációs – decentralizációs közigazgatás-szervezési intézkedések nyomán kerültek egy-egy városba, továbbá itt figyelme vettek olyan speciális intézményeket is (pl. egészségügyben), ami adott esetben országosan csak egy helyen fordul elő. Véleményünk szerint egy város versenyképességét nem az határozza meg, hogy intézményi ellátottsága milyen, hanem inkább gazdasági, humán, kulturális és környezeti tőkéje. Továbbá az összes százezer fős várost egy kategóriába tartozónak tekintjük, mint ahogy felsőfokú központként definiálja őket a Szilágyi – Gerse (2015) szerzőpáros.

Nagyvárosnak tekintjük tehát a legalább százezer fős lakosságszámú, azonban nem a főváros kategóriájába eső magyar városokat (Debrecen, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét, Székesfehérvár), melyek tradicionális regionális központok térségszervező erővel, hasonló infrastrukturális és intézményi ellátottsággal és oktatási szférával és jelentős gazdasági erővel.

3. Módszertan és adatbázis

Az elméleti fejezetek során áttekintett szakirodalom a városi versenyképességet több dimenzióra bontja, melyek közül a gazdasági, innovációs, társadalmi, környezeti, kulturális, oktatási, intézményi, politikai elemek kerülnek elő a leggyakrabban. Kutatásunkban is ezekből az elemekből indultunk ki, melyek kölcsönösen hatnak egymásra.

2. táblázat: A városi versenyképesség vizsgált dimenziói

Dimenzió	Tényezők
Természeti – környezeti	Zöldterületek, természetvédelmi területek Játszóterek és pihenők, Kerékpárutak és járdák
Infrastrukturális	Közutak, Budapesttől való távolság Tömegközlekedés Lakások, személyautók száma
Humán erőforrás	Felsőoktatásban tanulók és diplomások Felsőoktatási dolgozók Álláskeresők Kulturális terméket fogyasztók
Társadalmi	Bűnözés, hajléktalanok Szociális intézmények és ellátások Nonprofit szervezetek Vándorlási különbözet
Szimbolikus - kulturális	Turizmus Kulturális rendezvények és intézmények
Gazdasági	Lakosság jövedelmi helyzete Vállalkozói struktúra Vállalkozások helyzete, teljesítménye Koncentráció

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyes dimenzióknál igyekeztünk a különbségre okot adó tényezők feltárására, melyek meghatározzák egy város versenyképességét és statisztikai adatok alapján mérhetők.

- *Természeti – környezeti*: A dimenzió tartalmazza mindazokat a számszerűsíthető természeti és környezeti erőforrásokat, amelyek a települések földrajzi helyzetéből, természeti környezetéből, valamint a várostervezésből, építészetből erednek, mint például a zöldterületek megléte vagy a parkok, játszóterek száma.
- *Infrastrukturális*: A dimenzió azokra a közlekedési és épített környezeti tényezőkre fókuszál, melyek jelentősen befolyásolják egy város mindennapjait, például a tömegközlekedés színvonala, a lakásállomány, az úthálózat vagy a főváros elérhetősége.
- *Humán erőforrás*: A dimenzió tekintetében elsősorban a városban rendelkezésre álló munkaerő képzettségére és potenciáljára fókuszáltunk, melynek egyik mérőszáma a felsőoktatásban tanulók és végzettek. A munkanélküliség is jelentős információkat nyújt egy város helyzetéről. Továbbá olyan indikátort is kiválasztottunk, amely nem csupán a képzettséget, hanem a kulturális érdeklődést is számbaveszi, hiszen a kulturális termékek fogyasztása, a színházba járók száma a lakosság szellemi tőkéjét is mutatja.
- *Társadalom*: Az olyan hagyományos indikátorokon túl, mint a bűnözés vagy a szociális ellátások, intézmények, egy város társadalmi helyzetére utal a vándorlási különbözet is,

azaz, hogy mennyire vonzó a település. Továbbá a társadalmi élet a civil szervezetek tevékenységével ragadható meg.

- *Szimbolikus – kulturális*: A dimenzióba kerültek mindazok a szellemi termékek, melyek a kultúra részei. A kulturális intézmények, természeti és történelmi emlékek, szórakozási lehetőségek turistákat vonzanak a városokba. A turizmus szerepe vitathatatlan egy város versenyképességében. A vendégéjszakák számával, kulturális intézmények és programok mennyiségével, valamint a szállodai és vendéglátóipari szolgáltatást nyújtó cégek számával számszerűsíthető a statisztikai adatok közül jelen dimenzió.
- *Gazdasági*: A gazdasági dimenziót elsőként érdemes a lakosság és a vállalkozások szempontjából elkülöníteni, azonban a két elem szorosan összefügg. Egyrészt a lakosság jövedelmének egy részét a jelenlévő cégektől kapja és / vagy adott városban költi el. A vállalkozói szféra az iparági struktúrán, a nagyvállalatok számán, az iparűzési adó mértékén és a cégek teljesítményén keresztül ragadható meg. Tovább fontos azt is vizsgálni, mennyiben kitett egy város gazdasági a külföldi cégeknek, valamint egy-egy domináns iparágnak (koncentráció).

A modellben a nem említett, de további hatást gyakorló tényezők közül a porteri iparági 5 erő modelljének elemei, valamint belső, vállalati stratégiai és más soft jellemzők említhetők meg. Továbbá a telepítési tényezők, kapcsolatrendszerek és politikai környezet is befolyást gyakorol egy város versenyképességére. A kutatásban nem vizsgáljuk az olyan hagyományosan városi hierarchiát meghatározó tényezőket, mint egyes intézmények és infrastruktúrák megléte (egészségügy, oktatás, autópálya közelsége stb.), melyek hasonló szintűek a nagyvárosokban, inkább a különbségekre fókuszálunk. Nem kerültek bele a városi versenyképesség mutatói közé az olyan intézményi központok, melyek regionális centralizáció eredményei, például egy-egy regionális szintű irányítási központ a Nyugat-Dunántúlon Győrben, Szombathelyen vagy Zalaegerszegen található, de felosztásának módja esetleges volt, így tényleges térségszervező erőt ezek nem tükröznek.

A felhasznált adatbázis a KSH Területi Statisztika adatait, valamint a NAV személyi jövedelemadó bevallás és társasági adóbevallási adatait tartalmazza, a TEIR-ből került letöltésre. A vizsgált időszak 2010 és 2015 közötti, az esetleges kiugró értékek miatt a évek átlagával számoltunk. Az egyes dimenziókhoz tartozó mutatószámok értékeit rangsoroltuk, a legjobban teljesítő város 1-es, míg a legrosszabb értékkel rendelkező város a 8-as rangsort kapta. A rangsorok átlaga alapján került meghatározásra adott dimenzió pontszáma, melyeket végül összesítettünk.

4. A kutatás eredményei

Az összesített eredményeket városonként és dimenziónként a 3. táblázat szemlélteti. Az alkalmazott területi statisztikai adatokból és NAV adóbevallási adatokból képzett mutatók részletes listája és értéke, valamint a rangsorok a mellékletben találhatók.

A városok eltérő képet mutatnak az alapján, hogy melyik dimenzióban bizonyultak versenyképesebbnek. Debrecen a humánerőforrás szempontjából emelkedik ki, tradicionális felsőoktatási központ lévén. Továbbá a gazdasági és kulturális dimenzióban ért el 4. helyezést. Szeged városa elsősorban kulturális szempontból bizonyult a legsikeresebbnek, de infrastrukturális, humán-erőforrás és társadalmi tényezők nyomán is kedvező a helyzete. Miskolc kulturális szempontból kiemelkedő, valamint humán-erőforrás tekintetében. Pécs városa környezeti és infrastrukturális szempontból is első helyen végzett, Budapesttől való nagy távolsága ellenére. Győr városa több dimenzióban is első, illetve második helyen végzett, ami alátámasztja versenyképességét. Gazdasági, társadalmi és infrastrukturális valamint környezeti szempontból kedvezőbb a helyzete a többi városénál. Nyíregyháza egy dimenzióban sem volt dobogós helyezett, negyedik lett környezeti, infrastrukturális és társadalmi szempontból. Kecskemét csak a gazdasági dimenzióban ért el kedvező helyezést. Székesfehérvár pedig Győrhöz hasonlóan gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból bizonyult sikeresebbnek a területi statisztikai adatok alapján.

3. táblázat: A városok versenyképességi sorrendje

		Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyír-egyháza	Kecskemét	Székesfehérvár
gazdasági	átlag	4,42	5,37	6,16	6,84	1,95	5,32	4,00	1,95
	sorrend	4	6	7	8	1	5	3	1
környezeti	átlag	6,60	4,20	4,40	3,00	3,40	4,20	4,80	3,40
	sorrend	8	4	6	1	2	4	7	2
infra-strukturális	átlag	4,86	4,14	5,14	3,43	3,71	4,43	4,86	5,43
	sorrend	5	3	7	1	2	4	5	8
humán-erőforrás	átlag	3,00	3,67	4,11	3,33	4,67	5,22	5,56	6,44
	sorrend	1	3	4	2	5	6	7	8
társadalmi	átlag	6,25	3,63	6,50	5,13	2,63	3,75	4,63	3,50
	sorrend	7	3	8	6	1	4	5	2
szimbolikus - kulturális	átlag	3,40	2,20	2,60	2,60	4,80	7,00	6,80	6,60
	sorrend	4	1	2	2	5	8	7	6

Forrás: Saját szerkesztés

Az eredmények alapján versenyképességi csoportokat képeztünk:

- gazdasági, társadalmi, környezeti dimenziókban versenyképes: Győr és Székesfehérvár
- humán erőforrás és kultúra szempontjából versenyképes: Szeged, Pécs, Debrecen, Miskolc
- nem kiemelkedő versenyképességű: Nyíregyháza és Kecskemét

A kapott eredményekből is látszik, hogy a vizsgált nagyvárosok karaktere más és más. Mindegyik város más dimenzióban erős, megvan a saját szerepköre.

5. Összegzés

A tanulmányban elsőként áttekintettük a városi versenyképesség elméleti hátterét, röviden bemutattuk a legfontosabb hazai és nemzetközi kutatásokat. A magyar városhálózat sajátosságait figyelembe véve, a nagyvárosok csoportja került kiválasztásra és elemzésre a kutatásban. Definiáltuk mit értünk városi versenyképesség, valamint nagyvárosok alatt.

A városi versenyképesség mérésére hat főbb dimenziót különböztettünk meg a szakirodalmi áttekintés, valamint a rendelkezésre álló adatok köréből adódóan: gazdasági, környezeti, infrastrukturális, humán-erőforrás, társadalmi és szimbolikus-kulturális. felállítottunk egy versenyképességi sorrendet a városok között az egyes dimenziókban elért ragsorok alapján. Az eredmények alapján tehát azt mondhatjuk, hogy nincs egységes, egyértelmű sorrend a városok versenyképességében, mert mindegyik település másban jó. Inkább csoportosítani lehet a vizsgált településeket, aszerint, hogy mi az erősségük vagy gyengeségük, valamint koncentráció alapján. Az eredmények alapján versenyképességi csoportokat képeztünk: gazdasági, társadalmi, környezeti szempontból jól teljesítő városok (Győr és Székesfehérvár), humán erőforrás és kultúra szempontjából kiemelkedő városok (Szeged, Pécs, Debrecen, Miskolc), valamint nem kiemelkedő városok (Nyíregyháza és Kecskemét). A kapott eredményekből is látszik, hogy a vizsgált nagyvárosok karaktere más és más. Mindegyik város más dimenzióban erős, megvan a saját szerepköre. Fontos, hogy a városok ismerjék sikertényezőiket, hiszen ezeket kihasználva javíthatnak társadalmi és gazdasági helyzetükön, letelepedő vállalatokat vonzhatnak, valamint a lakosság életminőségének javulását érhetik el.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Begg, I. (1999): Cities and Competitiveness. *Urban Studies*, 36, 5-6. pp. 795 – 809.
2. Beluszky P. (1999): *Magyarország településföldrajza. Általános rész.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs
3. Csapó T. (2002): *A magyar megyei jogú városok regionális funkciói, gazdasági potenciálja és elérhetősége*, Szombathely
4. Csomós Gy. (2009): A regionális centrumok súlyának meghatározása Magyarország településhálózatában. *Területi Statisztika*, 49, 2, 186-198. o.
5. Egedy T. (2012): A gazdasági válság hatása a nagyvárosok versenyképességére Magyarországon. *Földrajzi Közlemények*, 136, 4, 420-438.o
6. Grosz A.– Rechnitzer J. (2005): *Régiók és Nagyvárosok Innovációs Potenciálja Magyarországon*. Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja, Pécs-Győr
7. Hu, R. – Blakely, E. J. – Zhou, Y. (2013): Benchmarking the Competitiveness of Australian Global Cities: Sydney and Melbourne inthe Global Context. *Urban Policy and Research*, 31, 4, pp 435-452.
8. Markusen, A. – Schrock, G. (2006): The Distinctive City: Divergent Patterns in Growth, Hiearchy and Specialization. *Urban Studies*, 43, 8, pp 1301-1323.
9. Poreisz V. (2014a): Hogyan mérhető a nagyvárosok versenyképessége? In: Csiszár I. – Kőmíves P. M. (szerk.) *Tavaszi Szél 2014 / Spring Wind 2014: I. kötet Közgazdaságtudomány.* Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen, 405-412. o.
10. Poreisz V. (2014b): A városi versenyképesség dimenziói kisvárosok esetén. In: Lukovics Miklós, Zuti Bence (szerk.) *A területi fejlődés dilemmái*. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged, 65 – 80. o.
11. Poreisz V. – Rámháp Sz. (2014): Global Cities' Competitiveness Factors among Asian Countries. *54th Congress of the European Regional Science Association: Regional Development and Globalisation: Best Practices*. Szentpétervár, 231.
12. Rechnitzer J. –Páthy Á. –Berkes J. (2014): A magyar városhálózat stabilitása és változása. *Tér és Társadalom*. 28, 1, 105-127.o.
13. Saxienan, A. (1994): *Regional advantage*. Harvard University Press, Cambridge.
14. Schaefer, G. P. (1977): The Urban Hierarchy and Urban Area Production Function: A Synthesis. *Urban Studies*, 14, pp 315-326.
15. Shen, J.(2004): Urban competitiveness and urban governance in the globalizing word, Asian Geographer, 23, 1-2, pp 19-36.
16. So, M. – Shen, J. (2004): Measuring urban competitveness in China, Asian Geographer, 23, 1-2, pp 71-91.
17. Szilágyi D. – Gerse J. (2015): Fokról-fokra a települési lépcsőn – Társadalmi – gazdasági különbségek a településhierarchia-szintek között Magyarországon. *Területi Statisztika*, 55, 2, 180 – 196. o.
18. Szirmai V. (szerk.) (2009): *A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői.* Dialóg Campus, Budapest-Pécs
19. Yu, T. – Gu, Ch. – Chen, X. (2005): External sources of urban competitivene advantage in China. *Chinese Geographical Science*, 15, 2, pp 95-102.

MELLÉKLET

A városok versenyképességi rangsorolása

dimenzió	Mutató	Értékek								Rangsor							
		Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár	Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár
gazdasági	1 adófizetőre jutó havi jövedelem (eFt)	168,3	168,0	166,1	167,2	190,7	156,9	169,8	194,2	4	5	7	6	2	8	3	1
	1000 lakosra jutó egyéni vállalkozó	43,7	49,0	36,7	44,6	55,7	58,2	46,6	47,0	7	3	8	6	2	1	5	4
	1000 lakosra jutó társas vállalkozások	66,2	59,9	57,5	67,6	69,5	64,3	67,8	71,0	5	7	8	4	2	6	3	1
	1000 vállalkozásra jutó 50 főnél nagyobb foglalkoztatók	9,8	8,8	8,2	6,2	13,8	9,4	11,0	13,3	4	6	7	8	1	5	3	2
	1000 lakosra jutó 50 főnél nagyobb vállalkozások	0,6	0,5	0,5	0,4	1,0	0,6	0,7	0,9	4	6	7	8	1	5	3	2
	1 vállalatra jutó bevétel (eFt)	133206	151911	133655	75104	481025	131726	210755	257720	6	4	5	8	1	7	3	2
	1 vállalatra jutó JT	14565,1	29459,3	37065,7	13609,8	31101,8	11433,6	19785,3	36517,4	6	4	1	7	3	8	5	2
	1 vállalatra jutó kibocsátás	89215,9	74459,2	86635,5	49079,3	41571 7,5	76013,8	176111,1	202141,4	4	7	5	8	1	6	3	2
	1 vállalatra jutó mérlegfőösszeg (eFt)	219504,1	157383,1	133531,6	90823,7	882518,5	122508,9	174289,4	358959,6	3	5	6	8	1	7	4	2
	1 vállalatra jutó adózás előtt eredmény (eFt)	11228,7	4110,3	3558,7	3737,9	365174	7093,1	7988,4	529638	3	6	8	7	2	5	4	1
	átlagos ROS	0,061	0,024	0,020	0,043	0,044	0,049	0,024	0,1	2	6	8	5	4	3	7	1
	átlagos ROE	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	5	6	7	4	8	2	3	1
	likviditási ráta	1,4	1,5	1,1	1,0	1,9	1,1	1,3	1,3	3	2	7	8	1	6	4	5
	átlagos tőkeellátottság	0,5	0,5	0,5	0,4	0,8	0,4	0,4	0,5	4	5	3	6	1	8	7	2
	1 vállalkozásra jutó létszám	5,5	5,2	5,4	4,1	7,8	6,2	5,9	7,3	5	7	6	8	1	3	4	2
	Külföldi tulajdoni hányad (százalék)	11,5	26,5	22,7	9,5	28,0	35,0	15,0	59,8	7	4	5	8	3	2	6	1
	Export árbevétel aránya	0,3	0,1	0,2	0,1	0,4	0,2	0,4	0,4	4	8	5	7	1	6	3	2
	1000 lakosra jutó iparűzési adó (eFt)	459915	44349,5	37517,1	43168	118976	45240	582033	101645	4	6	8	7	1	5	3	2
	1 vállalkozásra jutó iparűzési adó (eFt)	418,3	407,5	399,4	385,5	952,8	369,6	509,3	863,5	4	5	6	7	1	8	3	2
	átlag									**4,4**	**5,4**	**6,2**	**6,8**	**1,9**	**5,3**	**4,0**	**1,9**
	sorrend									**4**	**6**	**7**	**8**	**1**	**5**	**3**	**1**
környezeti	1 km^2-re jutó játszóterek, pihenők területe	165,8	493,5	749,8	771,7	603,1	1634,2	4552,3	893,2	8	7	5	4	6	2	1	3
	1 km^2-re jutó kerékpárút hossza	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,2	6	4	8	7	1	2	5	3
	1 km^2-re jutó járdák hossza	1,2	2,3	2,4	2,6	3,1	1,3	1,1	1,7	7	4	3	2	1	6	8	5
	1 km^2-re jutó zöldterület	3936,4	12851,7	14269,0	653894	117225	6997,4	103030	174277	8	4	3	1	5	7	6	2
	1 km^2-re jutó védett természetvédelmi terület	0,0	1206,8	1,6	27388,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4	2	3	1	4	4	4	4
	átlag									**6,6**	**4,2**	**4,4**	**3,0**	**3,4**	**4,2**	**4,8**	**3,4**
	sorrend									**8**	**4**	**6**	**1**	**2**	**4**	**7**	**2**

dimenzió	Mutató	Értékek								Rangsor							
		Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár	Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár
infrastrukturális	1000 lakosra jutó személygépkocsik száma (db)	298,6	282,1	264,2	305,8	340,7	315,0	347,2	361,1	6	7	8	5	3	4	2	1
	1 km^2-re jutó közút hossza (km)	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	8	5	4	1	2	3	6	7
	1000 lakosra jutó lakások száma (db)	460,8	481,8	459,7	471,6	459,0	431,7	442,4	445,7	3	1	4	2	5	8	7	6
	1000 utasra jutó autóbuszok száma (db)	1,7	1,6	2,4	3,4	3,6	4,4	4,7	3,7	7	8	6	5	4	2	1	3
	1000 lakosra jutó utas száma tömegközlekedésben (fő)	426,1	428,1	426,3	329,3	248,4	201,3	153,0	225,1	3	1	2	4	5	7	8	6
	Budapesttől való távolság (km)	231,0	174,0	182,0	238,0	121,0	230,0	93,0	64,0	2	5	4	1	6	3	7	8
	1000 lakosra jutó újonnan épített lakások száma (db)	1,4	2,0	0,6	1,1	2,8	1,4	1,8	0,7	5	2	8	6	1	4	3	7
	átlag									**4,9**	**4,1**	**5,1**	**3,4**	**3,7**	**4,4**	**4,9**	**5,4**
	sorrend									**5**	**3**	**7**	**1**	**2**	**4**	**5**	**8**
humán-erőforrás	1000 lakosra jutó felsőfokú oklevelet szerzettek hallgatók száma (fő)	22,2	22,2	9,0	16,5	9,2	6,2	2,4	1,2	2	1	5	3	4	6	7	8
	1000 lakosra jutó felsőoktatásban részt vevő hallgatók száma (fő)	134,8	119,6	55,6	105,4	68,1	36,9	21,2	8,7	1	2	5	3	4	6	7	8
	1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményben dolgozó oktatók száma (fő)	8,1	10,6	3,2	7,3	3,2	2,1	0,9	1,3	2	1	5	3	4	6	8	7
	1000 lakosra jutó felsőfokú végzettségű álláskeresők száma (fő)	2,1	1,5	1,3	1,4	0,5	0,8	0,5	0,6	8	7	5	6	2	4	1	3
	1000 lakosra jutó álláskereső száma (fő)	3,3	2,2	2,0	1,6	1,3	2,4	1,4	1,2	8	6	5	4	2	7	3	1
	1000 lakosra jutó könyvtári olvasók száma (fő)	5,4	3,7	3,3	3,0	1,8	3,2	1,9	1,8	1	2	3	5	7	4	6	8
	1000 lakosra jutó alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)	53,8	26,8	46,9	30,6	14,6	28,7	22,6	14,9	1	5	2	3	8	4	6	7
	1000 lakosra jutó rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	436,8	163,4	65,4	165,2	72,7	58,3	46,6	46,5	1	3	5	2	4	6	7	8
	1000 lakosra jutó színházlátogatók száma (fő)	14,4	7,7	14,8	16,0	6,9	13,5	9,2	6,7	3	6	2	1	7	4	5	8
	átlag									**3,0**	**3,7**	**4,1**	**3,3**	**4,7**	**5,2**	**5,6**	**6,4**
	sorrend									**1**	**3**	**4**	**2**	**5**	**6**	**7**	**8**

dimenzió	Mutató	Értékek								Rangsor							
		Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár	Debrecen	Szeged	Miskolc	Pécs	Győr	Nyíregyháza	Kecskemét	Székesfehérvár
társadalmi	1000 lakosra jutó bűncselekmények száma (db)	61,0	40,8	42,1	33,3	33,2	27,1	30,5	42,7	8	5	6	4	3	1	2	7
	1000 lakosra jutó Hajléktalanok nappali intézményeinek napi átlagos forgalma (fő)	2,3	0,8	1,1	2,2	0,3	0,6	1,3	0,4	8	4	5	7	1	3	6	2
	1000 lakosra jutó népkonyhák átlagos forgalma (fő)	0,4	0,5	3,8	1,2	0,3	0,7	2,1	0,9	2	3	8	6	1	4	7	5
	1000 lakosra jutó tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	4,5	4,3	4,3	2,5	3,5	2,5	2,8	2,2	8	6	7	3	5	2	4	1
	1000 lakosra jutó Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)	21,9	8,8	21,2	12,7	3,5	9,3	8,9	3,1	8	3	7	6	2	5	4	1
	1000 lakosra jutó Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	34,9	17,0	34,7	30,2	13,9	25,6	19,3	7,2	8	3	7	6	2	5	4	1
	1000 lakosra jutó nonprofit szervezetek száma (db)	7,2	6,6	6,0	6,2	4,0	4,4	3,5	3,6	1	2	4	3	6	5	8	7
	Vándorlási különbözet (fő)	-438,3	338,2	-488,0	-349,2	496,3	-152,7	361,5	-1,5	7	3	8	6	1	5	2	4
	átlag									**6,3**	**3,6**	**6,5**	**5,1**	**2,6**	**3,8**	**4,6**	**3,5**
	sorrend									**7**	**3**	**8**	**6**	**1**	**4**	**5**	**2**
szimbolikus tőke	1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma (db)	1359,8	1541,2	1471,0	1455,7	2286,3	1129,3	1088,7	872,3	5	2	3	4	1	6	7	8
	1000 lakosra jutó kulturális rendezvények száma (db)	12,4	20,6	17,6	15,8	8,3	4,5	7,6	8,2	4	1	2	3	5	8	7	6
	1000 lakosra jutó közművelődési intézmények száma (db)	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	4	3	2	1	7	8	5	6
	1000 lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban (db)	4,9	4,1	4,3	5,8	3,5	3,2	2,8	3,8	2	4	3	1	6	7	8	5
	1000 lakosra jutó kereskedelmi szállásférőhely (db)	29,6	37,6	27,6	18,7	16,7	12,5	8,5	6,3	2	1	3	4	5	6	7	8
	átlag									**3,4**	**2,2**	**2,6**	**2,6**	**4,8**	**7,0**	**6,8**	**6,6**
	sorrend									**4**	**1**	**2**	**2**	**5**	**8**	**7**	**6**

Forrás: saját számítás és szerkesztés, adatok: TeIR